

Egy 4. osztályos megyei helyesírási felmérés tapasztalatai Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

Előzmények

Tíz intézményt érintő megyei helyesírási felmérést végzett a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Pedagógiai Intézet a közelmúltban 4. osztályos korcsoportban. A felmérésben részt vevő települések lakosság szerinti megoszlása a következő volt: megyei jogú város 3 osztály, városi rangú település 3 osztály, kistélepülés 4 osztály, ez közel 200 tanuló.

A helyesírási felmérés célja az általános iskolai tanulók ezen korosztálya helyesírási készségének vizsgálata, a tapasztalatok megyei szintű elemzése és összegzése volt. Ebből a vizsgálati helyzetből célként fogalmaztuk meg az egész alsó tagozatos oktatás helyesírási ismereteinek kimenet-elemzését, más szemszögből a felső tagozat bemeneti szintjének rögzítését is.

A mérésben részt vevő osztályok Romankovics, Tolnai, Zsolnai és Lovász anyanyelvi programmal sajátították el nyelvtani és helyesírási ismereteiket az első osztályban. Voltak tanulócsoportok, amelyekben a programfolytonosság volt a jellemző, de előfordultak tankönyvcsalád-váltások is egy-egy osztályközösségben. Leggyakrabban a 2. osztályból a 3. osztályba való lépéskor, az úgynevezett kifelmenős oktatási struktúrákban.

A mérőeszköz megválasztása pontos és alapos előkészítő munkát igényelt. Épp ezért nagy gondot fordítottunk arra, hogy minden szempontból megfelelő, a mérés lebonyolítására alkalmas feladatstruktúrát állítsunk össze. A települések társadalmi, szociális és intézményhálózati fejlettségében rejlő különbségeket figyelembe véve a következő pedagógiai szempontokat érvényesítettük a feladat megoldásához:

1. A tantervi helyesírási követelményeket legalább 80%-ban megfigyelhessük, elemezhetjük a tollbamondásra választott szöveg segítségével.
2. Tartalmában közel álljon a 10-11 éves korosztályhoz.
3. Lehetőleg ismeretközvetítő, leíró, bemutató funkciója legyen.
4. A szöveg valós, létező szöveg legyen.
5. Ismeretlen kifejezések lehetőleg nagy számban ne forduljanak elő benne.
6. Terjedelmét tekintve ne legyen túlméretezett, ugyanakkor megfelelő számban tartalmazzon helyesírási problémákat.
7. Tolerálja az írástempóban megfigyelhető és általában tapasztalt különbségeket, azaz mindenki le tudja írni.
8. Szövegtagolási technikák szempontjából hangos szövegdictálásra alkalmas szerkezetű legyen.
9. Végül számítógépes adatfeldolgozásra alkalmas javítási, értékelési módot tudjunk rá kidolgozni.

A felmérés

Mindezek figyelembevételével esett a választás nem kevés próbálkozás után Cseri Rezső: A természet múzeumai c. kötetéből kisebb változtatással a Bükk hegység élővilágát bemutató szöveg részletére.

„A Bükk erdeiben gazdag állatvilág talált otthonra. Szarvasok, őzek, vaddisznók kerülnek gyakran a kirándulók szeme elé.

Az öreg fák üregében néhány vadmacska is meghúzódik, a sűrűben pedig szép bundájú borz igyekszik zsákmány után.

Régen különösen gazdag ragadozó madárállományt figyelt meg a hegységben Herman Ottó, a neves tudós... ”

Az értékelési rendszer kidolgozásakor alapállásunk az volt, hogy a helyesírási készség fejlesztése az általános iskolában nyolc éven át tartó folyamat kell hogy legyen, ugyanakkor bizonyos helyesírási ismeretek jártasság- és készségszintű alkalmazása a 4. osztály végén is elvárható. Az alsó tagozatos gyermek konkrét, szemléletes tapasztalati úton való ismeretsajátítási folyamatának sajátosságát és természetesen a magyar anyanyelv hangjelölő írásmódját érvényesítettük, amikor a tantervi követelményeknek megfelelően a helyes ejtésen alapuló helyesírást emeltük értékelésünk középpontjába. Ugyanakkor a tanult helyesírási ismeretekre vonatkozó követelményeket is mértük a választott korcsoportban.

A megyei mérési sorozat megkezdése előtt próbamérést végeztünk, egy megyeszékhelyi kisiskola, átlagos populációjú közösségének egyik 4. osztályát választva mintául. A próbamérés eredményeit számítógépen dolgoztuk fel, s a program alapján a mérőeszköz megbízhatóságára az $\alpha=0,8858^1$ egyúttartó értéket kaptuk, azaz a kidolgozott értékelési rendszert és feladatstruktúrát a számítógépes program alkalmas eszköznek minősítette a mérés elvégzésére.

A helyesírási felmérés javítási és értékelési rendszerének ismertetése

A tollbamondás szóanyagát rendszerezve, az alábbi követelmények teljesítését tudtuk mérni, amelyeket a NAT fejlesztési követelményeihez igazodva csoportosítottunk.

I. Készségszintű követelmények

- Mondatkezdés és mondatzárás, azaz a szöveg tartalmi és formai tagolása mondatokra.
- Egyelemű földrajzi tulajdonnév helyesírása ismert szókörben, valamint személynevek helyesírása.
- Az ige múlt idejének jelölése.
- Igeközös ige helyesírása, mikor az igező az ige előtt áll.
- A tanuló írástechnikai hibát ne kövessen el.

II. Jártasságszintű követelmények

- Tagolás: összetett szavak, szó szerkezetek helyesírása.
- Toldalékok helyes jelölése a névszóban: -t, -ban, -ben, -k, -an, -en.
- A -j hang jelölése a toldalékban.
- Igeközös ige helyesírása, amikor az igező az ige után áll.

Az arányokból is jól érzékelhető, hogy a felállított feladatstruktúra az alapkészség fejlettségét méri, amely az alsó tagozatos helyesírás fejlesztésének tulajdonképpeni feladata. A feladatok teljesítésének értékelésekor azt a technikai körülményt is figyelembe vettük, hogy számítógépes adatfeldolgozásra alkalmas értékelési módot dolgozzunk ki. Ezért nem tudtunk minden helyesírási hibát az értékelés alá vonni, hanem a szövegből kiemeltünk bizonyos kifejezéseket és szavakat, amelyek az elemzési célnak megfelelő helyesírási problémát tartalmazták.

Egy-egy feladatot itemekre bontottunk, amely konkrét esetben egy vagy több szó helyes lejegyzését is jelentette bizonyos helyesírási szempontból. Így például a magánhangzók helyesírásának vizsgálatát 5 szó teljes magánhangzósorának megfigyelésével végeztük, amelynek hibátlan lejegyzése szavanként 1 pontot ért. Ha egy magánhangzó már helytelen hosszúságú volt a szóban, az értéke nullának számított, azaz úgy értékeltük, hogy a tanuló nem tudta a szó magánhangzósorát helyesen leírni. A magánhangzók jelölésének időtartama mint feladat 1, 1, 1, 1, 1, azaz összesen 5 pontot érő feladat volt. Ily módon 18 magánhangzó jelölését értékeltük a tanulók munkáiban.

A mássalhangzók kiejtés szerinti időtartamának megfigyelése hasonló módon történt 12 szóban, amely 15 mássalhangzó helyes jelölésének megfigyelését jelentette. Nem vettük figyelembe a ragokban, egyéb toldalékokban előforduló mássalhangzókat azokban a szavakban, ahol a ragok helyesírását mint feladatot értékeltük.

---

¹ A megbízhatósági egyúttartók számításakor használatos eljárások közül a Cronbach által javasolt számítási eljárást használtuk.

A megfigyelt szókészleten kívül előforduló magán- és mássalhangzó-tévesztések általában az egyéb kategóriában kerültek értékelésre. Ezek után érdemes részletesen is megismerni az értékelési rendszert a feladatok/itémek sorrendjében.

1. *Mondatkezdés* (négy mondat)

1 1 1 1 = 4 pont

2. *Mondatzárás*

1 1 1 1 = 4 pont

3. *Mondatok szavakra tagolása*

– szerkezetek

szeme elé 1 p

zsákmány után 1 p

öreg fák 0,5 p

szép bundájú 0,5 p } 1 p

– összetételek:

állatvilág 1 p

vaddisznók 1 p

vadmacska 1 p

madárállomány 1 p

összesen: 1 1 1 1 1 1 1 = 7 p

4. *Magánhangzók időtartamának jelölése*

kirándulók i-á-u-ó 1 p

meghúzódik e-ú-ó-i 1 p

sűrűben ü-ü-e 1 p

bundájú u-á-ú- 1 p

különösen ú-ó-ó-e 1 p

összesen: 1 1 1 1 1 = 5 p

5. *Mássalhangzók időtartamának jelölése*

Bükk 1 p

állatvilág 1 p

talált 1 p

otthonra 1 p

vaddisznók 1 p

elé 1 p

után 1 p

régen 1 p

ragadozó 1 p

madárállományt 1 p

figyelt 1 p

Ottó 1 p

összesen: 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 = 12 p

Abban az esetben, ha a tanuló a kiemelt mássalhangzók helyett egyéb mássalhangzót jelölt helytelenül ezekben a szavakban, természetesen azt a hibát vettük figyelembe az értékelésnél.

6. *Kiejtéstől eltérő hangkapcsolat jelölése*

erdeiben 1 p

igyekszik 1 p

hegységben 1 p

összesen: 1 1 1 = 3 p

7. *Tulajdonnevek kezdőbetűje*

Bükk 1 p

} A szöveg értelmi és formai követelményeknek megfelelő tagolása mondatokra.

Herman 1 p

Ottó 1 p

összesen: 1 1 1 = 3 p

8. Toldalékok helyesírása

állományt, régen, különösen, gyakran, 1 p

erdeiben, üregében, hegységben, 1 p

szarvasok, őzek, vaddisznók, kirándulók, fák, 1 p

összesen: 1 1 1 = 3 p

9. Igék helyesírása

meghúzódik 1 p

figyelt meg 1 p

talált 0,5 p

figyelt 0,5 p

} 1 p

összesen: 1 1 1 = 3 p

10. A „j” hang jelölése toldalékban

bundájú 1 p

11. Egyéb kategória

– írástechnikai hibák:

betűkihagyás

betűtévészítés

betűcsere

ékezethiány

– szórészek, szavak, szövegrészek elhagyása

0 hp = 1 1 1 = 3 p

1-3 hp = 1 1 = 2 p

4-5 hp = 1 = 1 p

5 hp fölött = 0 p

összesen: 1 1 1 = 3 p

Egy tanuló összesen 48 pontot kaphatott, ha mindent maximális pontértékkel teljesített. Minden tanulók munkája teljes terjedelemben került javításra, az itemenkénti pontokat mindig ugyanazon sorrendben rögzítettük. A megyei adatfeldolgozás után, közel 200 fős megyei mintára $\alpha=0,9008$ megbízhatósági együtthatót kaptunk. Ezután következett a teljesítményszázalék, a szórás és a itemátlagok elemzése.

Osztályonkénti átlagteljesítmények

Megyei átlagteljesítmény

Feladatok	O s z t á l y o k										Mintaátlag	
	1.	2.	1.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.		
1.	97	96	89	97	100	92	98	100	97	96	96	Mondatkezdés
2.	98	96	93	86	95	72	95	96	90	86	89	Mondatzárás
3.	90	86	92	91	73	68	85	83	75	76	81	Tagolás
4.	76	75	80	52	55	51	60	79	50	72	62	Magánhangzók
5.	92	92	96	82	83	81	82	93	83	87	85	Mássalhangzók
6.	93	88	75	92	81	76	91	87	73	97	85	Hangkapcsolatok
7.	95	98	70	74	87	60	85	87	80	94	83	Tulajdonnevek
8.	96	97	91	87	85	94	84	97	94	82	90	Toldalékok
9.	100	97	90	92	97	93	95	95	91	97	94	Igék
10.	70	87	61	85	93	80	82	100	78	84	83	A „j” jelölése
11.	63	50	72	28	37	49	36	68	49	41	47	Egyéb

1. sz. táblázat: Összesített teljesítménytáblázat %-ban kifejezve

A legmagasabb teljesítmények, azaz a legbiztosabb ismeretek alkalmazása megyei szinten a következő feladattípusok megoldásakor figyelhető meg:

- A szöveg mondatainak helyes kezdése és zárása, azaz a szöveg mondatokra bontása formailag és tartalmilag.
- Toldalékok helyes hangjelölése hasonulás nélküli esetekben.
- Igeköötős igék helyesírása, ha az ige előtt, illetve után áll.
- A múlt idő helyes jelölése mássalhangzó után.

A teljesítményszázalékok alapján megállapíthatjuk, hogy ezeket az ismereteket a tanulók nagy százalékban jól elsajátították, helyesírási készségük megfelelő fejlettségű. Különösen a mondatkezdésről mondhatjuk el, hogy szinte automatikus írásmozgást végeznek a nagybetűs kezdéskor. Ugyanezt a mondatvégi írásjelekről már nem állapíthatjuk meg.

A toldalékokban a fonémahallásnak megfelelően jelölték a hangokat, az igeköötős igék helyesírására vonatkozó szabályt is megfelelően alkalmazták, csakúgy mint a mássalhangzót követő múlt idő jelét, az „egy t”-t. Bár megjegyzem, hogy ezekben a helyesírási esetekben az a tapasztalat, hogy a tanulók inkább támaszkodnak a „fülkre”, s nem a tanult helyesírási tudnivaló jut az eszükbe.

A többi feladat teljesítményátlagát szemlélve a jól megoldottakhoz sorolhatjuk az 5. és 6. feladatokat, vagyis a mássalhangzó időtartamának és a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatoknak a jelölését. Ennél gyengébbnek a 3. feladatot, azaz az összetételek és szerkezetek helyesírását, alacsony a teljesítményszázalék a magánhangzók időtartamának jelölésekor, és kritikusan gyenge eredmény született az egyéb kategóriában.

I. Készségintéti követelmények

Item	Szórás	Szóanyag
1. A	9,93	1. mondatkezdés
B	19,55	2. mondatkezdés
C	21,75	3. mondatkezdés
D	21,75	4. mondatkezdés
2. A	22,46	1. mondatvégi írásjel
B	21,75	2. mondatvégi írásjel
C	36,60	3. mondatvégi írásjel
D	34,64	4. mondatvégi írásjel
7. A	48,30	Bükk
B	22,75	Herman
C	27,07	Ottó
9. A	23,70	meghúzódik
C	26,28	talált, figyelt
11. A	49,57	egyéb
B	50,12	egyéb
C	48,16	egyéb
Összesen: 16 item		

II. Jártasságintéti követelmények

Item	Szórás	Szóanyag
3. A	22,75	öreg fák, szép bundájú
B	33,57	szeme elé
C	31,84	zsákmány után
D	43,26	állatvilág

E	18,34	vaddisznók
F	30,60	vadmacska
G	48,16	madárállományt
4. A	47,37	kirándulók (i-á-u-ó)
B	49,32	meghúzódik (e-ú-ó-i)
C	49,13	sűrűben (ü-ü-e)
D	50,04	bundájú (u-á-ú)
E	34,26	különösen (ü-ö-ő-e)
5. A	38,78	Bükk
B	29,94	állatvilág
C	31,84	talált
D	48,56	otthonra
E	42,97	vaddisznók
F	22,75	elé
G	22,75	után
H	21,75	régen
I	31,84	ragadozó
J	45,35	madárállományt
K	29,94	figyelt
L	24,60	Ottó
6. A	45,12	erdeiben
B	25,46	igyekszik
C	29,26	hegységben
A	37,51	-t, -an, -en
B	24,60	-ban, -ben
C	20,68	-k
9. B	18,34	figyelt meg
10. A	37,06	bundájú
Összesen: 32 item		

2. sz. táblázat: A szórás megyei összesített táblázata a kognitív követelmények szerint

A szórás értékeit tekintve, amely az átlagos teljesítménytől való eltérést mutatja, megállapíthatjuk, hogy a készség szintű feladatokban egyaránt előfordulnak magasabb és gyengébb értékek is. Ez azt bizonyítja, hogy egyes készség szinten elvárt helyesírási tudnivaló teljesítése éppúgy megosztotta a tanulók teljesítményeit, mint a magasabb kognitív követelményt feltételező alkalmazás szintű feladatok. Az adatokat elemezve megállapíthatjuk, hogy különösen a 3. feladat 3.G, 3.D itemeinél, a 4. feladat teljes itemsoroztatánál, az 5.A, 5.D, 5.E, 5.I, valamint a 11. feladataiban jelentkeztek nehézségek. A 4. és a 11. feladat (mgh-k hosszúságának jelölése, írástechnika) kiemelt fejlesztési követelménynek minősül a korábbi és az új tantervi tartalom szerint is, ezért volt elgondolkodtató az itt tapasztalható szórás magas értéke.

Az értékelési rendszer ismertetése

A teljesítménynormát a szöveg sajátos és egyedi feladatszerkezete miatt a szokásostól eltérően elég magas érték jellemzi a minimumszint megállapításánál.

A tollbamondásra választott helyesírási szöveget erős közepes fajsúlyúnak tekinthetjük, terjedelme négy mondat, melyben 40 szó és névelők találhatók. A kisebb terjedelem is indokolta a minimumszint magasabb százalékban való meghatározását, valamint az a tény, hogy a tantervi alapkészségek vizsgálata volt a célunk, amely négyéves helyesírás-fejlesztés hatékonyságát tükrözi, s nem csupán a 4. osztályos új ismeretanyagot.

Teljesítmény normaszázalék:

91%–100%=5

84%–90%=4

72%–83%=3

60%–71%=2

0%–59%=1

Érdemjegyek a ponthatároknak megfelelően az előbbieken alapján:

44 p – 48 p = 5

40 p – 43 p = 4

35 p – 39 p = 3

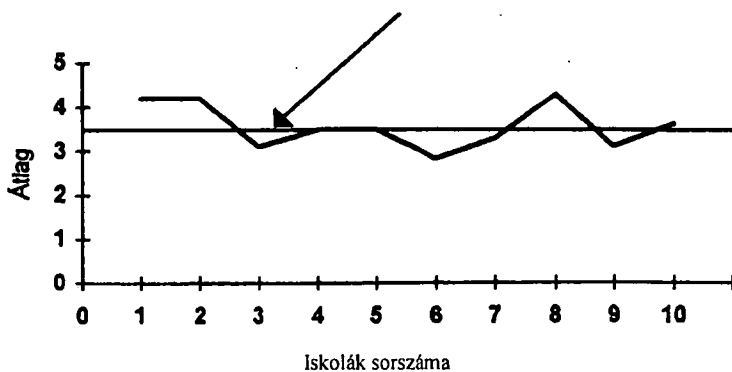
29 p – 34 p = 2

0 p – 28 p = 1

A megyei átlageredmény érdemjegyben kifejezve 3,5; erős közepesnek mondható. A megyei átlag alatti, fölötti ingadozást a következő ábra szemlélteti:

Iskolánkénti átlagok

Mintaátlag

1. sz. ábra

A legmagasabb osztályátlag a 4,3; a megyei jogú város gyakorló iskolájába járó egyik tanuló-csoport eredménye, 24 tanuló átlaga. A leggyengébb 2,8 pedig egy kistelepülés 25 tanulójának az eredménye, bár még mindig elég közel a közepes szinthez. A kettő között 1,5 jegy a differencia, amely egymáshoz viszonyítva számottevő. Ugyanakkor a kétféle településszerkezetben folyó oktatás színvonalának különbözőségére nem tudunk egyértelműen a megyei jogú város javára dönteni, mert a megyei átlag alatt, fölött szinte egyenlő számban találtunk kistelepülésen, városban, megyei jogú városban tanuló osztályokat is.

A legjobb átlagot elérő tanulók folyamatosan Zsolnai-anyanyelvi programmal tanultak, amelyről köztudott, hogy a helyes beszédtechnikán alapuló helyesírás-fejlesztés az egyik legsajátosabb jellegzetessége. Sajnos, az anyanyelvi programokra vonatkozó adatok elég hiányosan álltak rendelkezésre, így csak a meglévők mennyiségbeli elosztását ismertethetjük. Az alkalmazott eljárások közül a Romankovics metodikát használta a legtöbb nevelő, ezt követte a Tolnai, majd a Zsolnai és Lovász eljárás. Maguk a szerzők, programalkotók kivétel nélkül központi szerepet szának tan-könyvcsaládjukban a helyesírás fejlesztésének.

A megyei feladatonkénti pontátlagoktól és az egyes osztályok pontátlagainak összehasonlító táblázatából is jól következtethetünk a leggyakoribb hibafajtákra, valamint egy-egy osztály típusiháira.

Fel.	Max. pont	Megyei átlag	O s z t á l y o k									
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.	4	3,8	3,9	3,8	3,4	3,9	4	3,6	3,9	4	3,8	3,8
2.	4	3,5	3,9	3,8	3,0	3,4	3,8	2,8	3,8	3,8	3,6	3,4
3.	7	5,6	6,3	6,0	5,3	6,3	5,1	4,7	5,9	5,8	5,2	5,3
4.	5	3,1	3,8	3,7	2,5	2,6	2,7	2,5	3,0	3,9	2,5	3,6
5.	12	10,2	11,1	11,0	8,8	9,9	10,0	9,8	9,9	11,1	10,0	10,5
6.	3	2,5	2,8	2,6	2,1	2,7	2,4	2,2	2,7	2,6	2,2	2,9
7.	3	2,5	2,8	2,9	2,2	2,2	2,6	1,8	2,5	2,6	2,4	2,8
8.	3	2,7	2,9	2,9	2,4	2,6	2,5	2,8	2,5	2,9	2,8	2,4
9.	3	2,8	3,0	2,9	2,4	2,7	2,9	2,8	2,8	2,8	2,7	2,9
10.	1	0,8	0,7	0,8	0,7	0,8	0,9	0,8	0,8	1,0	0,7	0,8
11.	3	1,4	1,9	1,5	1,4	0,8	1,1	1,4	1,0	2,0	1,4	1,2

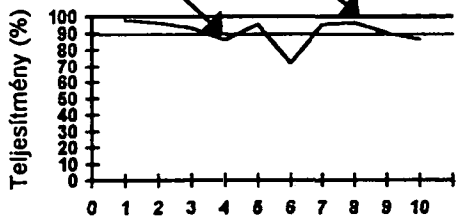
3. sz. táblázat: Megyei összesített pontátlagok feladatonként

A megyei átlaggal megegyező, vagy afölötti eredmények	Közeli a megyei átlaghoz	A megyei átlag alatti eredmények
---	--------------------------	----------------------------------

Jól láthatók a legeredményesebb és a leggyengébb átlagok osztályonként. Azt is megfigyelhetjük, hogy egyes osztályokban többször is előfordul a megyei átlag alatti pontátlag, vagyis ezekben az osztályokban a helyesírási készség fejlettségével általában problémák lehetnek. Vízzintesen leolvasva a pontértékeket a megyei helyesírási felmérésben tapasztalt leggyakoribb hibákat olvashatjuk le. A megyei összesítést nézve a 3., 4., 5., 11. feladatról mondhatjuk el, hogy általában gyengén teljesítettek a tanulók. Ezek a feladatok sorrendben a következők: 3. tagolás, 4. magánhangzók, 5. mássalhangzók, 11. írástechnika.

A gyenge pontátlagok egyenes arányban vannak a teljesítményszázalékok elmaradásával, amelyet néhány gyengébb eredményességű feladat grafikonjával szemléltetünk. A grafikonok fölött feltüntettük a feladatok item-kritérium korrelációs együtthatóit is, mely érték azt fejezi ki, hogy az alkalmazott feladat milyen mértékben tud differenciálni a tanuló között.

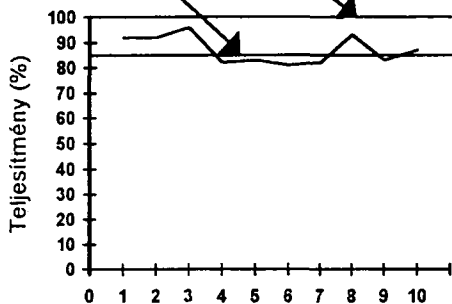
2. feladat
 korrelációs együttható=0,69
 mintaátlag   maximális teljesítmény

Iskolák

2. sz. ábra

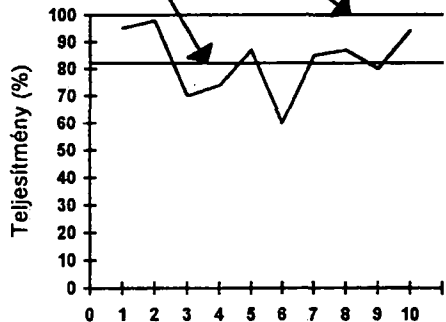
5. feladat
 korrelációs együttható=0,89
 mintaátlag   maximális teljesítmény

Iskolák

4. sz. ábra

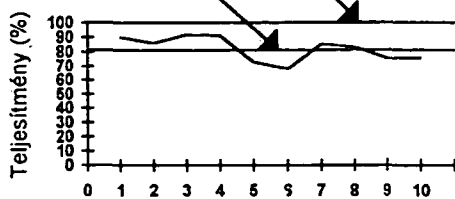
7. feladat
 korrelációs együttható=0,61
 mintaátlag   maximális teljesítmény

Iskolák

6. sz. ábra

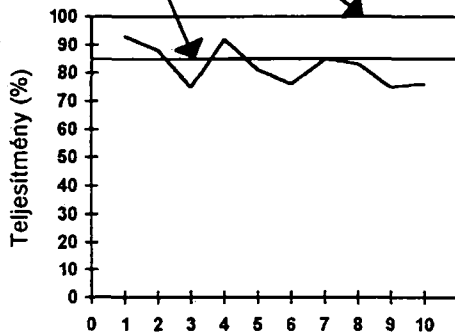
3. feladat
 korrelációs együttható=0,74
 mintaátlag   maximális teljesítmény

Iskolák

3. sz. ábra

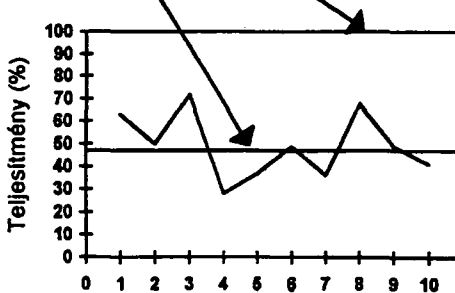
6. feladat
 korrelációs együttható=0,61
 mintaátlag   maximális teljesítmény

Iskolák

5. sz. ábra

11. feladat
 korrelációs együttható=0,63
 mintaátlag   maximális teljesítmény

Iskolák

7. sz. ábra

A továbbiakban a problémásabb helyesírási feladatok javítási tapasztalatait foglalnám össze.

A 2. feladat a mondatvégi írásjelek alkalmazását jelentette. A 4. mondatból a 2. és a 3. mondat közötti mondathatárt érzékelték a legbizonytalanabban a tanulók, a legtöbb esetben itt vesszőt alkalmaztak. Ez pedig inkább szövegtagolási hibát jelent, sem mint szorosan értelmezett helyesírási vétséget. A mondatvégi írásjeleket ugyanakkor egyszerűen figyelmetlenségből, felületes javításból eredően hagyták el, miközben a mondathatárokat jól érzékelték, hiszen a nagybetűt a következő mondat elején legtöbbször alkalmazták. Ez pedig inkább írástechnikai követelmény, sem mint helyesírási.

Itt szeretnék kitérni az egyéb kategória írástechnikai hibáinak magas számára is.

Az írás eszközzintű használata még korántsem olyan megnyugtató, mint amilyennek lennie kellene a 4. osztály végére. Az 1. és 2. osztályos írástechnikai gyakorlatok után nem kap megfelelő hangsúlyt fejlesztése, és nem is támasztunk vele szemben megfelelő súlyú követelményeket a napi gyakorlatban. Az írástempó bizonyos mértékű fejletlenségére is következtethetünk ezekből a gyenge eredményekből. Különösen ha a szórészek, szövegrészeket kihagyásának nagy számát tekintjük. A legtöbb ilyen jellegű hibát a 3. és 4. mondatban ejtették a tanulók, s a szöveg terjedelmének növelésével nyilván még szaporodtak volna.

Meg kell említeni itt a számos torz betűalakítást, betűcseréket, betűbetoldásokat és kihagyásokat, valamint jó néhány esetben a csúnya külalakot. A betűtévésztsékek között a diszgráfiára, beszédhibára utaló betűcseréket is észleltünk.

A leggyakrabban előforduló hibák a következő voltak:

(A → jelentése „helyett”)

u → ü

i → j

u → ú

a → o

á → ó

d → g

p → b

f → v

z → sz

g → d

zs → sz

zs → cs

ny → gy

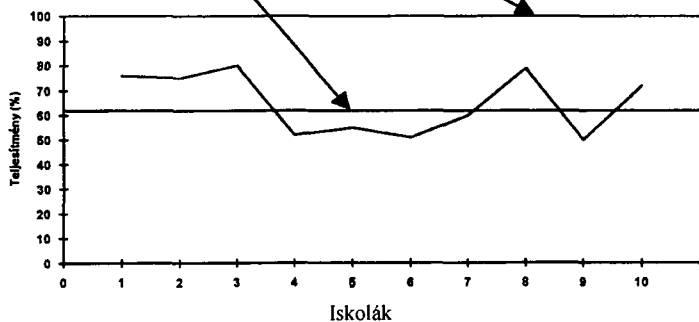
Itt diszgráfiára, beszédhibára és betűtévésztsékre utaló hibákat is találunk.

A 3. feladattal a mondatok szavakra tagolását figyeltük meg, ezen belül külön értékeltük a szerkezetek és összetételek helyesírását. Hibákat főleg az összetett főnevek írásában ejtettek a tanulók, a névutós főnevek helyesírása nem okozott különösebb nehézséget. Az összetételek közül az „állatvilág” és a „madárállományt” lejegyezése okozta a legtöbb problémát, talán ismeretlenebb hangzása miatt is. Ahol azonban ez típushibaként jelentkezett, az egyszerűbb tagolásos esetekben is előfordultak hibák, így a szerkezetek írásakor is.

4. feladat: a magánhangzók hosszúságának jelölése

korrelációs együttható=0,89

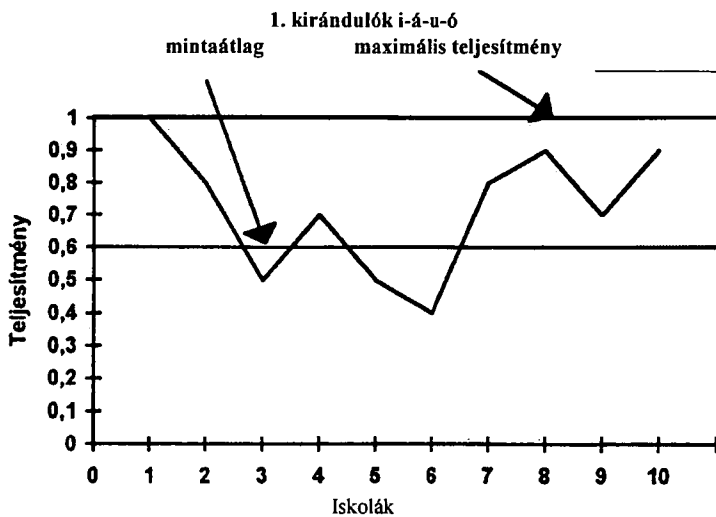
mintaátlag(62%) maximális teljesítmény

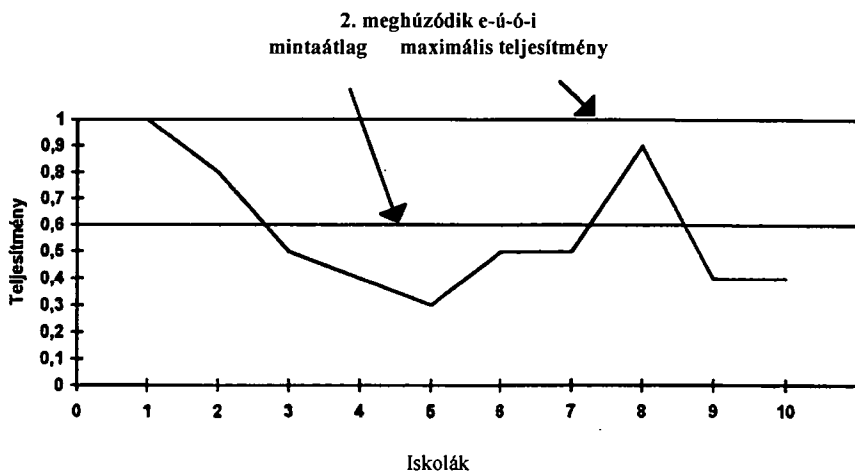
8. sz. ábra

A negyedik feladattal a magánhangzók helyes ejtésen alapuló helyesírását a már bemutatott öt kifejezésen vizsgáltuk. A 8. sz. ábráig ezeknek a szavaknak a helyesírási teljesítményeit figyelhetjük meg. Általánosságban is megállapíthatjuk, hogy a magánhangzó időtartamának helyes jelölése bizonytalanabb a tanulók körében, s ennek több okát is feltételezhetjük. Egyik ilyen ok lehetett a helytelen ejtés tartós rögzülése egyes szavaknál pl.: bundájú, sűrűben; vagy a nem megfelelő fonéma-hallás, esetleg diszgráfiára való hajlamosság, s végül a nem kellő mélységben begyakorolt helyesírási ismeretek, a tartós figyelem, a tudatos helyesírásra való törekvés és az ellenőrzés hiánya.

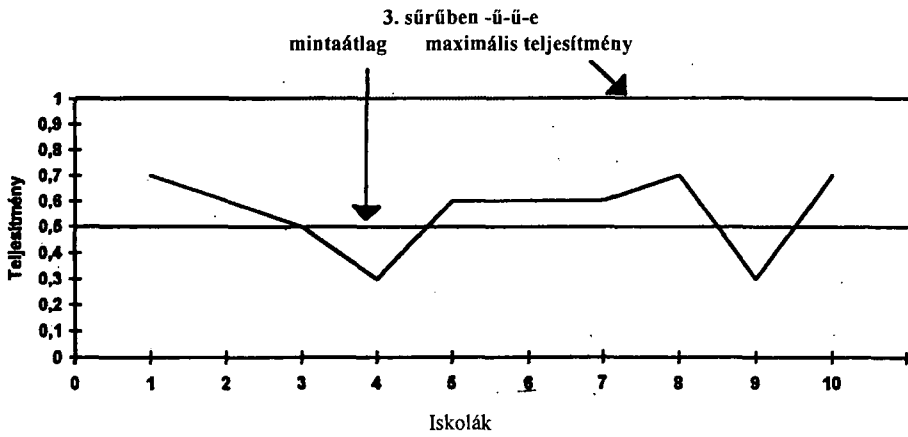
A megyei átlag ennél a feladatnál 4 pont lett, a maximális pontszám pedig 5 volt. Az itemenkénti pontátlagok és a megyei teljesítmények százalékos összesítő adatai is igazolják, hogy a magánhangzók jelölésével általában gondok voltak. A megyei átlagok jóval alulmaradtak az elérhető pontértékhez képest. A 119 mért tanuló közül mindössze 45 tanuló tudta leírni ezt az öt szót hibátlan magánhangzósorral (38%). Talán érdemes megfigyelni a teljesítmények és itemátlagok alakulását szavanként is.

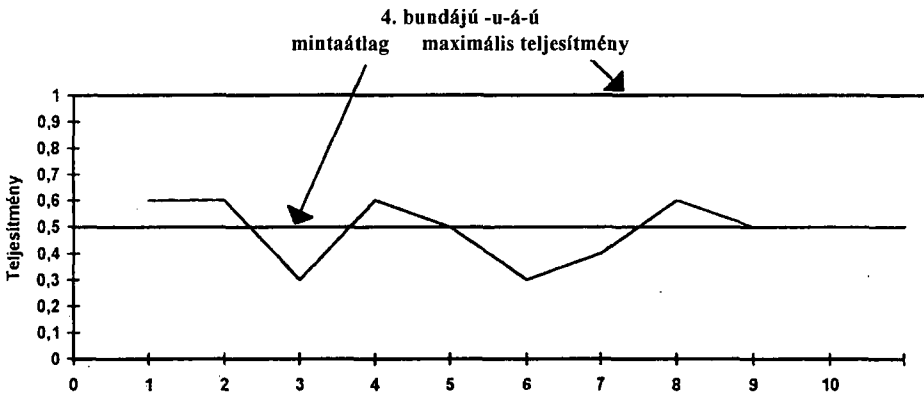
9. sz. ábra

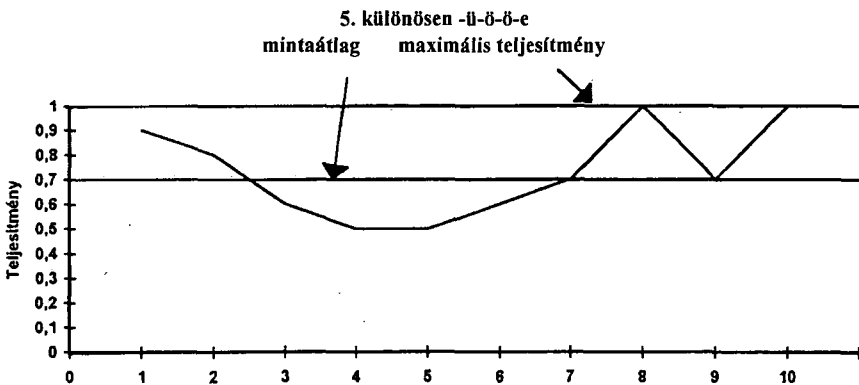
10. sz. ábra

Iskolák
11. sz. ábra

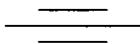

Iskolák
12. sz. ábra

Iskolák
13. sz. ábra

A mi mérési eredményeink is bizonyítják tehát azt a pedagógus körökben is egyre gyakrabban megfogalmazott tapasztalatot, hogy a magánhangzók hosszúságának érzékelése a helyesírás-tanítás egyik leggyakrabban előforduló problémája. Ezért a fejlesztést permanensen és tudatosan kell végezni, hogy ennek eredményeképpen megalapozhassuk a helyesírás eszközszintű használatát.

DR. BÓRA FERENC
ny. főiskolai tanár
Budapest

1848. március 15 hiteles tényei

Sorsdöntő történeti események az országok jövőjét – társadalmi, politikai, gazdasági rendszerét – megváltoztatják és átalakítják. Ilyen rendszerváltoztató hatású történések következtek be Magyarországon 1848–1849-ben.

A magyar forradalom és szabadságharc 150. évfordulója lehetőséget kínál, hogy országunk méltóképpen emlékezzék e jeles évfordulóra, s közben meg is szabaduljon a történelem e két évére rakódott hamis magyarázatoktól. Ez utóbbi akkor következhet be, ha a történetírás, a történelemtanítás, az évforduló rendezvényei *visszanyúlnak a ténylegesen megtörténtekhez, s nem a másfél évszázad alatt felhalmozódott elemzések egyikét vagy másikat erőltetik rá az ország lakosságára.*

1848–1849 történelmi valóságának legkisebb elemei a tények, melyeknek számtalan előfordulását (forrását) lehet ma is dokumentálni. Történelmi tényeket őriztek meg az emberek cselekedetei, harcai, gondolatai, érzelmei; a társadalmi – politikai – gazdasági körülmények, nézetek, konfliktusok. A valóságot tartalmazták a feudális előjogokhoz ragaszkodók és a reformerek szembenállásának vitái, az alattvalók és az uralkodóellenesek nézetei és viselkedési módjai, az iskolázottak és a műveletlenek reagálásai az eseményekre. Döntően befolyásolták Magyarország lakosságának magatartását a reformerek és a radikális értelmiségiek (írók, költők, jogászok, orvosok, fiatal politikusok, újságírók, művészek) nemzeti érzelmei és tetteik rendszerváltoztató szándéka.

Tapasztalatok, átélt élmények, nemzeti öntudat jellemezte az 1848–1849-es forradalom ténylegesen megtörtént eseményeit. Az európai forradalmak, a reformkor polgári törekvéseinek befejezetlensége döntő módon befolyásolta a forradalmi helyzet kialakulását. Az ország lakossága a cselekvéshez szükséges információk birtokában azonosult vezetőivel – felismerte a szomszéd országok forradalmainak hatalomra gyakorolt hatását –, s forradalmi tettekre szánta el magát.

Átélték, megvalósították a forradalmat, melynek győzelme eufóriát váltott ki az ország lakosainak többségéből.

A megélt, a tapasztalat útján bekövetkezett történeti élmények megalapozták a részt vevők történeti tudatát, s a forradalom és szabadságharc részt vevőivé, részeseivé, szemtanúivá váltak. A tapasztaltakat, a valóság eseményeit a történések idején azonnal leírták, melyek a korabeli magyarság és az utókor számára egyaránt a *legértékesebb információkat* tartalmazták és tartalmazzák. Az 1848–1849-ben történtek megjelentek az újsághírekben (napi krónikákban), hírlaptudósításokban és cikkekben. *Kéry Gyula* írja: „Az 1848. évi újságok ..., ritkaságszámba menő sok gyöngyszemet” *foglaltak magukba. Apró tükrödarabok ezek ama fényes és változatos kaleidoszkópból, amelynek legparányibb porszemét hagyják az utódokra.*”¹

Történelmi jelentőségű levelek sokasága maradt ránk 1848–1849-ből. Ezek az információk tényeket tartalmaztak, melyek sok és reális „tényítéletet” foglaltak magukba. „Nincs izgalmasabb ol-